

Tom løgmannsrøða

Oddagrein

Landsstýrið hevur nógvar ætlanir. Nógvar nevndir skulu setast. Og miðjast skal fram ímóti nógvum politiskum málum. Men hetta hava tær flestu landsstýrissamgongur sett sær fyrri, og tí var litið nýtt at hómá í ólav-søkuroðu lögmanns.

Tað nýggjasta var kanska, at landsstýrissamgongan hevur sætt fyrri at broyta nógvar lógir og gera uppskot um nógvar nýggjar lógir, helst einar 80 í tali. Nógv uppskot skulu longu leggjast fram í heyst, men nógv koma ikki fyrr enn til várs.

Spurningurin er so bara, um ósiðurin at dyngja Løgtingið undir við lógaruppskotum, tá tíðarfreistin er um at renna út. Tá er ikki tíð at viðgera uppskotini til fulnar, og spurnarekin kann tá setast við dygdina á teimum samtyktu lógnum.

Tað skerst ikki burtur, at arbeiðt verður við nógvum ætlanum. Nógvar og stórar ilógur skulu gerast, men framvegis er eingin raðfesting gjord. Tað verður sagt, at ilógurnar skulu raðfestast, men tað er sagt áður. Eisini undanfarna samgonga millum Sambandsflokk-in og Fólkaflokkin setti eina rúgvu av ilógum á pappirið, men ongar raðfestingar vórðu gjordar.

Løgmaður boðaði frá, at ikki minni enn tveir undirsjóvartunnlar skulu gerast. Kanska ikki við ein brest, men kortini í innan eitt ávíst áramál. Hesin kostnaðurin er væl oman fyrri hálva milliard. Harafturat skal Landssjúkrahúsið umvælast og útbýggjast, eisini fyrri einar 500 milliónir, tá avtornar. Afturat hesum koma so ilógurnar í vaktarskip, nýtt suðuroyarski, nýtt sandoyarskip, og havnagerð í samband við tað skipið, nýtt skip til Norðoyggjar, studentaskúla, ellis- og røktarheim o.s.f.r.

Hesi mál eru bara nevnd upp á hvamsví, men í summum førum er spakin longu settur í ella kjølurin strektur, so tað kann ikki skýrast fyrri annað enn at nærkast ábyrgdarloysi ikki at gera eina nágreinliga raðfesting og tíðarætlan í eini 10 til 15 ár.

Oman á allar hesar meiri og minni neyðugu útbýggingar kemur so ætlanin at minka um ríkisstuðulin yvir eitt ávíst áramál. Munnu ikki fleiri føroyingar spyrja seg sjálvan: – hvussu hongur hetta saman?

Víst hevur Karsten Hansen ferð eftir ferð be-dýra, at skil skal vera í búskaparpolitikkinum, og at ilógurnar skulu toyggjast. Men hetta er bara higartil skrásett sum orð og eingin politisk viðgerð hevur verið.

Hinvegin tykist ganga eftir ætlan við sjálvstýrismálum, og eftir lögmannsrøðini er longu greitt at fara at samraðast við stjórnarmyndugleikar í heyst. Sagt verður, at uttanlandsnevndin skal vera uppi í hesum arbeiði. Ein nýggj stjórnarskipan fyrri Føroyar er størsta politiska mál í mong ár, og tí má alt løgtingið verða við í hesum fyrri tjóðina týðandi mál.

Sosialurin

Kórsangur undir ólav-søkugudstænastuni

Havnarmenn vóru virknir kórsangarar longu í farnu öld, og fyrri hundrað árum síðani blómaði tónleikalívið í høvuðsstaðnum. Prestar og tingmenn kunnu hava lýtt á kórsang í kirkjuni langt fyrri Waagsteins tíð

Fyrstu ferð, menn vita um, at kór hevur sungið á Tinghúsvollinum beint undan tingsetuni, var í 1930 - 900 ár eftir, at Ólavur hin Heilagi lat liv á Stiklastøðum. Hetta árið gjørdi Jógvann Waagstein (1879 - 1949) nógv burtur úr tónleikinum bæði í kirkjuni og undir Tinghúsinum.

Waagstein var organistur í Havnar Kirkju frá 1930 til umleið 1938 og stjórnaði eisini Havnar Sangfelag í eini tiggju ár.

Ikki er greitt, nær kór á fyrsta sinni hevur sungið í kirkjuni á ólavssøku, men tað kann gott hava verið langt fyrri 1930. Hesin siður kundi fyrri tað stavað frá farnu öld. Havnar Kirkja fekk orgul longu í 1831 (hetta var fyrsta orglið í landinum), og gomul skjøl siga frá kóri í Havn í 1868, um nakað sama mundið, sum Bakar Hansen kom til Føroya.

Í 1890 var »Thorshavns Sangforening« sett á stovn, og blóðini vita at siga frá blómandi konsertlívið og longum, fjølbroytum konsertum í Havnini um hetta mundið. At kór kann hava sungið í kirkjuni á ólavssøku longu tá í tíðini, er slettis ikki óhugsandi. Tí dómis verður sagt frá sera fjølbroyttari konsert í Havnar Kirkju ólavssøkdag 1877, tá eitt nú stykki fyrri fagott og orgul vórðu spæld.

Musikelskandi havnarfólk vóru væl fyrri um hetta mundið, tí ein limur í Kongaliga Filharmonikarunum í Kjøpmannahavn, sum var av føroyskari ætt (skyldmaður William Heinesen's) plagiði at ferðast í Føroyum um sumranar og spæla á konsert. Konsertlívið blómáði í Havnini í seinnu helvt av farnu öld, men doyði út um aldarskiptið. Umleið 1902 kom liv aftur í, tá horn-orkestrini komu.

Fekst altíð við kór

Við tað, at litið og einki er til skjals um tónleiki á ólavssøku í farnu öld, kunnu vit bert gita, hvat ið fyrstíð. Sum vera man fæst meira at vita um okkara egnu öld, tí enn eru kórsangarar á lívi, um hva sungið í kirkjukóri hjá Jógvani Waagstein - eitt nú á ólavssøku.

Stutt fyrri ólavssøku 1930 hevði Dimmalætting samrøðu við Jógvann Waagstein, ið greiddi frá tí tónleiki, ið kirkjufólk ið fór at hoyra hetta árið - m.a. fór kór at syngja (eftir samrøðuni at dóma er talan um blandað kór). Og gamlir sangarar minnst, at hetta var ikki seinasta ferðin, ið Waagstein stjórnadi kirkjukóri á ólavssøku. Tað var manskórið hjá Sangfelagnum, sum plagiði at syngja Ólavssøkukantatuna undir Tinghúsinum - sangarar frá teirri tíðini siga, at Waagstein stjórnadi Kantatuni á hvørjum ári frá 1930, til hann legði frá sær sum kóleiradi stutt fyrri kríggið - men í kirkjuni var oftast blandað kór á ólavssøku.

Sambært dananum Tage Wind, ið hevur skrivað bók um Jógvann Waagstein, endurstovnaði hann í 1925 Havnar Sangfelag, sum tá hevði ligit stilt síðan aldarskiptið. Havnar Sangfelag varð annars formliga endurstovnað í 1931, í samband við, at eitt manskór við kosakkum vitjaði í Føroyum. Thorshavns Sangforening (1890) umfataði manskór, blandað kór og kvinnukór.

Men Waagstein kann væl hava fingist við kór langt fyrri 1925. Tað heldur Eivind Akrabeg Hansen í Havn, sum sang í kóri hjá Waagstein í eitt langt áramál.

Eivind veit at siga frá, at Waagstein fekk ofta við kór, ið vóru samansjóðað til ávis høvi - eitt nú plagiði hann at savna fólk saman til kórsang, so hvørt sum hann gjørdi nýggj lög. Og eftir sum Waagstein skrivaði mong av sínum lögum kring aldarskiptið - hann skrivaði sitt fyrsta lag, »Tíðin rennur« fyrri akkurat 100 árum síðani í 1899 - kann hann saktans hava stjórnadi kirkjukóri tíðliga í hesi öldini.

Harmoniserað Kingoløg

Hvat hevði kirkjukórið hjá Waagstein á skránni á ólavssøku? Gamlir sangarar minnst, at til ólavssøkugudstænastuna sungu tey millum annað tey gomlu, føroysku

sálmalögini, sum Waagstein tók upp á fonograf og teknaði upp í tjúguárunum. Í 1931 gav hann tey út í nótaheftinum »Gomul Føroysk Sálmaløg«, og er hetta fyrsta nótaheftið við Kingoløgum. Eisini man tað vera fyrstu ferð, at føroyingar hoyra hesi gomlu, føroysku sálmalögini harmoniserað. Miðskeiðis í farnu öld maltrakteraði danska tónskaldið Henrik Rung Ólúvkvæðið - men annars eru, tað eg veit, eingir nótar at finna, ið benda á, at tað var serliga vanligt at spæla sær soleiðis við kvæða- og Kingoløg fyrri 1931.

Í tey o.u. 40 árin, sum Havnar Sangfelag var virkið, var fast at syngja fyrræddað, fyrst í kirkjuni og síðan undir Tinghúsinum ólavssøkdag. Sangfelagið var jú ikki nær námið líka stórt, sum Ólavssøkukórið er í dag, so allir sangararnir fingur væl pláss í kirkjuni. Tá vóru heldur eingi sjónvarpskór at skunda sær eftir, so kórið hevði ikki fyrri neyðini at tvíspara úr kirkjuni og niðan undir Tinghúsið.

Úr kirkjuni niðan á Vøllin

Í fjórutiárunum stjórnadi Gunnar Mikkelsen Havnar Sangfelag, og í fimtiárunum Hans Jacob Højgaard. Hóast hvørigin teirra spældi í kirkjuni, savnaðu teir altíð Sangfelagið saman til kirkjugongdina ólavssøkdag, áðrenn farið varð niðan undir Tinghúsið at syngja. Manskórið hjá Gunnari Mikkelsen er tiltikið, men hann stjórnadi eisini blandaðum kóri á ólavssøku, bæði í kirkjuni og á Tinghúsvøllinum.

Eftir at Havnar Sangfelag datt niðurfyrri fyrst í sekstíárunum, røkti Kristiliga Sangkórið kirkjusangin á ólavssøku í eini 20 ár - við góðari hjálpi frá Havnarkórinum - og tað var serliga Jóannes Nolsøe, sum stjórnadi í kirkjuni hetta tíðarbil. Jóannes var organistur í Havnar Kirkju frá uml. 1970 til 1983, tá ið hann flutti suður aftur til Vágs. Men hann hevur stjórnadi í kirkjuni á ólavssøku eftir tað.

Síðani Jóannes Nolsøe gavst í Havnar Kirkju í 1983, hava ymisk kór skiftist um at syngja í kirkjuni á ólavssøku. Flestu árinu hevur Kirkjukór Havnar Kirkju sungið við við skiftandi leiðarum, og annars hava kór sum Nøatón og Tórshavnar Kamarkór sungið.

Føroyskir sálmar á fyrsta sinni

Áðrenn fyrsta føroyska kirkjusálmabókin kom út í 1960, høvdu kórsangararnir serliga nógv at siga fyrri ólavssøkugudstænastuna. Hetta var tíðarskeiðið, tá stríðið um kirkjumálið var up á tað harðasta.

Jákup Dahl, próstur, sum var sóknarprestur í Havn um hetta mundið, og sum breyt slóð fyrri at fáa føroyskt inn um kirkjugátt, sá m.a. til, at kirkjufólk ið fekk høvi til at syngja sálmarnar á føroyskum hendan hátiðardag - flestu teirra týddi hann sjálvur.

Hetta var nakað spildurnýtt fyrri kirkjufólkið í Føroyum. Og Jógvann Waagstein, sum var svágur próstin, fordi saman við sangarunum nógvar av teimum gomlu, føroysku sálmalögnum (Kingoløg) inn aftur í kirkjuna og gav tey út í nótahefti.

Tað var á ólavssøku, at kirkjufólkið á fyrsta sinni slapp at syngja (og eisini hoyra kótið framføra) sálmar sum »Harra Guð títt dýra navn og æra« á føroyskum og við føroyskum lögum. Um hetta mundið var Kingosangurin avlagdur í flestu kirkjum kring landið, og kirkjufólkið í Havn man ikki hava kent stórvegis til hesi gomlu, føroysku lög, eftirsum kirkjan fekk orgul longu í 1831, og ferðasambandið út á bygd ikki var av tí allarbesta.

Johan Johansen (Johan hjá Miu), sum er giftur dóttur Waagstein, og sum spældi í Havnar Kirkju eitt langt áramál, minnst, at fyrr á døgum dugdi kirkjufólkið øll »Waagsteins« Kingoløg (Gomul Føroysk Sálmaløg) - men um fólk hevur dugað hesi føroysku sálmaløg frá barnaárum, ella um Waagstein og Sangfelagið lærdu meiningheittina hesi lög av nýggjum, ber ikki til at siga í dag.

Síðani Waagsteins tíð er ast at syngja nógvar Kingoløg í Kirkjuni á ólavssøku, antin sum kór- ella felagsangur.

Heri Eysturlið

Keldur: Bjarni Berg, Dimmalætting 1930, og gamlir kórsangarar í Havnini.